

Stone Tijdperk

Regisseur Simon Stone maakt van klassieke toneelstukken moderne thrillers. Hij schrijft ze op maat in aanwezigheid van de acteurs. Zijn **Medea** met Toneelgroep Amsterdam wordt nu opgevoerd.

Door Vincent Kouters Foto Ivo van der Bent

Het is tijd voor de *Matrix*-monoloog. De Australische regisseur Simon Stone (30) repeteert in Studio 2 van Toneelgroep Amsterdam. Hij is uitgenodigd door directeur Ivo van Hove om hier *Medea* te maken. Marieke Heebink speelt de hoofdrol. Alleen heet ze geen *Medea*, maar Anna. En deze Anna heeft, in tegenstelling tot haar 2.500 jaar oude zuster, niks op met goden als Zeus en Artemis. Wel heeft ze *The Matrix* op dvd gezien.

Stone heeft de klassieke tragedie van Euripides compleet overhoop gegooid. Enkel de plotstructuur is behouden: een vrouw offert haar kinderen, uit wraak op haar overspelige man. Alle teksten en dialogen zijn door de regisseur zelf herschreven en vertaald door dramaturgen Peter van Kraaij en Vera Hoogstad.

In de repetitiestudio is Stone nog naarstig zoekende naar het juiste ritme van de voorstelling. Hij werkt een tijdje aan een dialoog tussen acteurs Aus Greidanus jr. en Gaitte Jansen, die Anna's man Lucas (voorheen Jason) en zijn minnares Clara (voorheen Glauke) spelen. Hij loopt rusteloos heen en weer en maakt voortdurend grapjes met de acteurs. Gekscherend roept hij dat ze yoga-oefeningen moeten doen tijdens de dialoog.

Dan vraagt hij of Marieke Heebink de *Matrix*-monoloog wil doen. Terwijl de actrice op de grond ligt en praat over rode en blauwe pillen, kijkt Stone gepijnigd naar de scène die gestaag ontstaat. Het moet sneller, vindt hij.

'Dit heb ik nog nooit meegemaakt', zegt Heebink na afloop. 'Dat iemand zijn eigen stuk schrijft hier, speciaal voor de acteurs.'

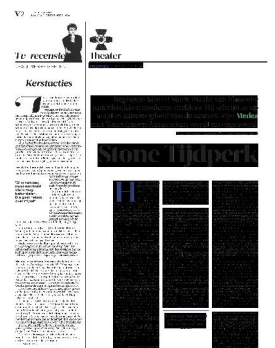
Er moet nog veel gebeuren. Het script is nog steeds niet helemaal af. Over drie weken is de première. Desalniettemin blijft Stone lachen. 'Ik heb nog nooit iemand gezien die zo vaak en zo hard om zichzelf moet lachen', zegt Heebink.

Tijdens de repetitie is goed te zien waarom Simon Stone binnen enkele jaren een grote naam is geworden. Hij werkt snel en intuïtief. Bovendien is hij gevat en intelligent. Zijn talrijke ideeën, vaak eerst voorzichtig geponeerd als grapjes, vliegen over de vloer. Zijn rappe schrijfstijl leverde hem vergelijkingen op met Quentin Tarantino en Aaron Sorkin.

De Australiër is inmiddels een internationaal gevierd theatervernieuwer. De methode Stone – theaterklassiekers herschrijven als hyperrealistische drama's vol popculturele referenties – vindt gretig aftrek bij Europese toneelgroepen. Twee producties van hem waren op het Holland Festival te zien: *The Wild Duck* in 2013 en *Thyestes* in 2014. Dit jaar maakte hij in Duitsland een nieuwe versie van *Oresteia* bij Theater Oberhausen, nu *Medea* in Amsterdam en volgend jaar gaat hij bij Theater Basel aan de slag.

En hij is nog jong. Op zijn 24ste richtte hij zijn eigen groep, The Hayloft Project, op in Melbourne. Daar debuteerde hij met een bewerking van Wedekinds *Voorjaarsontwaken*. In 2010 maakte hij *Thyestes*. Seneca's tragedie veranderde in een eruptie van geweld, afgewisseld met absurde scènes waarin personages een potje pingpong speelden of babbelden over banale zaken. David Lynch leek nooit ver weg.

Het knappe aan zijn werk is dat hij de grote, complexe gevoelens van zijn klassieke toneelpersonages verpakt in

alledaagse, herkenbare situaties. *Thyestes* bijvoorbeeld begint met een lange scène waarin drie frisse jongens – zoals je ze ook kunt zien in reclames voor deodorant en auto's – stoer doen over hun seksuele veroveringen. Totdat eentje een pistool pakt en zijn broer vermoordt, je eraan herinnerend dat je een Griekse tragedie bekijkt.

Ook *The Wild Duck* van Henrik Ibsen (gemaakt bij Belvoir in Sydney) kreeg een make-over. In een glazen kooi met aan twee kanten publiek toonde Stone de desintegratie van een gezin. Ibsens langdradige gefilosofeer verving hij door gesprekken over aangespoelde walvissen en de sitcom *Full House*. Gebabbel over mondaine onderwerpen, maar daaronder broeide het van de conflicten en emoties.

Anniekie Keurentjes, programmateur theater en dans van het Holland Festival, zag *The Wild Duck* in Oslo en was getroffen door de 'aangename brutaliteit' ervan. Ze haalde Stone naar Nederland. Ivo van Hove was vervolgens onder de indruk van het 'verheugd filmisch realisme' dat hij zag en nodigde Stone uit bij zijn eigen groep.

Daar, in studio 2, vond in juni dit jaar de eerste kennismaking plaats tussen regisseur en de Nederlandse spelers. Er stond nog geen letter op papier. Heebink herinnert zich hoe dat ging. 'We dachten vooraf dat we zouden gaan improviseren, maar dat gebeurde niet. We hebben twee weken alleen maar met elkaar zitten ouwehoeren.'

Hij vroeg aan zijn spelers wat ze die dag hadden meegemaakt. Of ze nog op vakantie gingen. Ook lasen ze Euripides' *Medea* en discussieerden ze over familie, kinderen en echtscheidingen. 'Het werd heel persoonlijk', aldus Heebink.

Het is een werkwijze die hij telkens toepast, met als doel het realisme in het spel te verheugen. Voordat hij gaat schrijven, luistert hij aandachtig naar het ritme dat iedere acteur met zich meebrengt. Bij het regisseren let hij erop dat alles zo naturel mogelijk klinkt. 'Prachtig! Maar kun je het nu twee keer zo snel zeggen?', is een veel gehoorde instructie aan zijn spelers.

Ook Anna, Stones *Medea*, lijkt in eerste instantie een doodnormale vrouw. Anna is dus geen heks, komt niet uit Colchis en ze heeft niet haar vader en ook niet haar broer vermoord. Wat ze wel heeft gedaan: toen ze erachter kwam dat haar man Lucas vreemdging met Clara, de dochter van de baas, heeft

ze hem vergiftigd, maar net niet fataal. Als medicus weet ze de exacte dosering. Schuld bewust probeert ze hierna haar gezin weer bij elkaar krijgen. Te laat. Stone heeft in zijn bewerking gebruikgemaakt van feiten uit een waar gebeurde zaak over een vrouw die haar kinderen heeft vermoord.

Heebink: 'Het is een verhaal over uitsluiting. Het gaat over wat er gebeurt als je iemand stapsgewijs zwartmaakt. Eerst bij de burens, dan bij de kinderen, totdat ze helemaal alleen staat; een enger is geworden. Op dat kritieke moment, als haar bestaan bijna is uitgedomd, pleegt ze haar onuitwisbare daad: ze vermoordt de kinderen. Het tragische is dat het voorkomen had kunnen worden als iemand naar haar had geluisterd.'

Die tragedie, de essentie van *Medea*, moet bij het publiek met een ferme dreun aankomen. Dat is het ultieme doel van Stones moderne aanpassingen, of 'trucjes', zoals hij het zelf noemt.

Hij houdt erg van de klassieken vanwege de grote drama's (vol oorlogen en wraakmoorden) die ze verbeelden. Om die bij een 21ste-eeuws publiek, gewend aan het hyperrealisme van tv-series als *The Sopranos* en *The Wire*, zo hard mogelijk binnen te laten komen, is alles geoorloofd in een bewerking.

Voorbeeld: in Studio 2 is het inmiddels tijd voor 'de krokettenscène'. Dit is de confrontatie tussen Anna en Clara. Ze gaan kroketten halen. Maar wie Stone kent, weet: wat begint met onschuldig kroketten eten, kan eindigen in een groteske moord.

Medea van Simon Stone door Toneelgroep Amsterdam
Inleiding op wo 17/12, 21/1, 28/1, 4/2, 25/3. Met Engelstalige boventiteling: 22/1, 29/1, 5/2, 26/3. Nagesprek: 23/1, 30/1, 6/2, 27/3. tga.nl

De dood als motor

Simon Stone (1984, Bazel) is geboren en opgegroeid in Zwitserland. Zijn ouders waren geëmigreerde Australiërs, beiden medisch wetenschapper. Op zijn 12de keerde het gezin terug naar Australië. Een jaar later overleed zijn vader aan een hartaanval. Stone zegt dat die gebeurtenis de motor is achter zijn enorme werkdrang. Ook zijn tijd kan immers beperkt zijn. Op zijn 24ste gaf hij een succesvolle carrière als filmacteur op om zich volledig te richten op regisseren. Volgend jaar zal hij terugkeren naar zijn geboortestad om daar als vaste gastregisseur aan de slag te gaan bij Theater Basel.

'Ik heb nog nooit iemand gezien die zo vaak en zo hard om zichzelf moet lachen'

Voordat Simon Stone gaat schrijven, luistert hij aandachtig naar de acteurs.

De 30-jarige regisseur Simon Stone herschreef *Medea* voor Toneelgroep Amsterdam.

Foto Ivo van der Bent